

Hovedtema 1: Tillit – demokrati – politisk og sosial ulikhet

Internasjonal forskning, som f.eks. IDEA's rapport om status til demokratier globalt, viser en gryende legitimitetskrise i vestlige demokratier.¹ Innbyggere blir i stadig større grad kritiske til hvordan demokratiet fungerer.

Selv om nordmenn generelt, sammenlignet med mange andre land, har stor tillit til politiske institusjoner som kommuner, fylkesting, regjering, statsforvaltning og Storting, ser vi også i Norge tendenser til at enkelte samfunnsgrupper faller utenfor det politiske systemet. Ved de fire siste valgene i Norge, har vi sett at en gruppe på 10 prosent aldri deltar i valg. Når grupper i samfunnet aldri deltar i valg, eller engasjerer seg på andre måter som for eksempel i frivillige lag- og organisasjoner, i aksjoner og opprop, eller gjennom å ytre seg i media, vil det kunne føre til at deres holdninger og interesser blir underrepresentert i det politiske systemet.

Grupper som føler at de ikke kan påvirke politikken kan distansere seg fra den, og lar i praksis andre bestemme på deres vegne. De risikerer at deres preferanser ikke blir hørt og ivaretatt på en god måte av de som styrer. Over tid er det en reell fare for at de mister tilliten til systemet som sådan, og til demokratiet som styresett. Denne gruppens problem med underrepresentasjon blir derfor i neste omgang alles problem. Det kan altså føre til mistro og lavere tillit til politikere og de politiske institusjonene som sådan.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet ser derfor med uro på denne utviklingen, og har satt i gang et forskningsprosjekt for å få mer kunnskap, blant annet om hvor sosialt lagdelt norske velgeres tillit til demokratiet er, om det er forskjell på tilliten til lokaldemokratiet og tillit til nasjonale politiske institusjoner, og om tilliten til demokratiet har tapt seg over tid. Er det slik at de som ikke deltar i valg engasjerer seg på andre måter? Er det slik at at sosialt, etnisk og økonomisk marginaliserte grupper også opplever seg politisk marginaliserte, og utviser både lav politisk selvtillit (dvs tro på egen evne til å delta), og lav tillit til politiske institusjoner og politikere? Generelt skal forskningen skaffe oss mer kunnskap om tre overordnede temaer: 1. sammenhengen mellom valgdeltakelse og politisk tillit, 2. betydningen av nye og innovative medvirkningsordninger for politisk tillit, 3. hvordan politisk tillit henger sammen med ulike individuelle kjennetegn, deriblant sosial og økonomiske bakgrunnskjenetegn.

En første forskningsrapport om kunnskapsstatus på området demokrati, politisk tillit og ulikhet, samt en oversikt over de viktigste utviklingstrekkene når det gjelder tilliten til norske demokratiske institusjoner og aktører over tid, og tillitens sosiodemografiske lagdeling, kommer høsten 2019. Hele forskningsrapporten skal være ferdig høsten 2020. Det er Institutt for samfunnsforskning som har hovedansvaret for prosjektet.

¹ The Global State of Democracy. Exploring Democracy's Resilience. (<http://www.idea.int/new-media/multimedia-reprt/global-statedemocracy>)